

Een professionele schapenhouderij door efficiënter en slimmer gebruik van informatie.

Kernpunten uit een inventarisatie in het veld

Henri Holster (WLR), Adriaan Antonis (CVI), Ron Bergevoet (LEI), Piet Vellema (GD), Jan Verkaik (WLR), Martien Bokma (WLR)
Mei 2014

Van goede naam naar beter

De Nederlandse schapenhouderij heeft een groen imago. Een groen imago is een goed imago! De consument associeert de schapenhouderij met een diervriendelijk productiesysteem van een kwalitatief goed stuk vlees. Maar kent de consument de Nederlandse schapenhouderij eigenlijk en heeft de sector wel een goed zelfbeeld?

De sector wil een kwaliteitsslag maken. Het ministerie van EZ ondersteunt dit in het kader van een Publiek Private Samenwerking Kleine Herkauwers (PPS KH). In de periode 2013-2016 werken bedrijfsleven en schapenhouders (de sector) samen aan de uitdaging de schapenhouderij verder te professionaliseren. Hierbij is het economisch perspectief, met behoud van het goede imago, het uitgangspunt.

Achtergrond

Door Livestock Research, Centraal Veterinair Instituut en Landbouw Economisch Instituut van Wageningen UR en de Gezondheidsdienst voor Dieren is in afstemming met de sectorpartijen een onderzoek uitgevoerd naar verbinden en analyseren van datastromen. Hierin stonden de volgende kennisvragen centraal:

- Wat vindt de sector?
- Welke datasystemen zijn er binnen de schapenhouderij?
- Hoe ziet een gewenst toekomstbeeld er uit?
- Op welke wijze kan het gewenste toekomstbeeld worden gerealiseerd (roadmap)?

In het onderzoek zijn drie streefdoelen onderscheiden: eventuele verbinding tussen bestaande datastromen en data-analyse is alleen relevant als het aan een of meer van deze streefdoelen een bijdrage levert. Deze streefdoelen zijn (in volgorde van belangrijkheid):

1. **Professionalisering**; de gezondheid van de dieren en het productierendement van het bedrijf wordt verbeterd.
2. **Ontzorgen**; door digitalisering, eenmalige invoer en meervoudig benutten van bedrijfsinformatie het leven van de schapenhouder gemakkelijker maken.
3. **Inzicht in trends en ontwikkelingen**; ter ondersteuning van beleidsmakers (sector, keten, overheid).

Wat vindt de sector

Interviews zijn gehouden met vertegenwoordigers vanuit primaire schapenhouders, belangenbehartigers (kleine houders; professionele houders), voerleverancier, handel, slachterij, retail, softwareleveranciers en ministerie van EZ.

De consument associeert de schapenhouderij met een diervriendelijk productiesysteem van een goed stukje vlees. (foto: Wageningen UR)

Professionaliseren

Geïnterviewde stakeholders noemen meerdere aspecten waarop de Nederlandse schapenhouder kan professionaliseren.

- De handel en slachterijen signaleren de laatste jaren een zorgwekkende afname van de slachtkwaliteit. De inzet van rammen met goede fokwaarden voor slachtkwaliteit en een gezondheidsmanagement gericht op het voorkomen van zomerlongsteking (mede als gevolg van verzamelslagen van lammeren) zal volgens hen bijdragen aan het verbeteren van de exportpositie.
- De grotere schapenhouders, de fokkerijorganisatie, de voerleverancier en de automatiseerders zien d.m.v. het verzamelen en uniformeren van dierkengetallen, attentielijsten en benchmarking kansen om de rentabiliteit te verbeteren. Het verzamelen en analyseren van de diergegevens is nu nog vaak tijdrovend en dat moet korter om meerwaarde op te leveren.
- De behoefte aan voeroptimalisatie speelt bij schapenhouders die hun lammeren op stal afmesten. De voerleverancier en een grote schapenhouder bepleiten daarnaast inzicht in het saldo, wat vaak ontbreekt.
- Een schapenhouder benadrukt het belang van brede implementatie van een (basis) kwaliteitssysteem, waarmee de schapensector professioneler en transparanter kan worden.
- De retail stelt dat de consument de sector nog onvoldoende kent en dat het daarom voor een keurmerk nog te vroeg is.

Ontzorgen

Door de geïnterviewde stakeholders worden diverse mogelijkheden voor ontzorgen van schapenhouders genoemd. Enerzijds hebben deze betrekking op digitalisering en koppelen van verplichte systemen, zodat met een eenmalige invoer meerdere doelen worden gediend; anderzijds op ontzorgen door serviceverlening aan schapenhouders. Genoemd zijn o.a.:

- verbetering van I&R (inhoudelijk en qua handhaving)
- aanpassing van de 21-dagen regeling naar verplichte 24-uurs melding
- volledige digitalisering van VKI
- koppeling van VKI en eI&R
- koppeling van Rendac en I&R
- brede toegang tot actuele dierstatus door de keten heen
- koppelingen tussen BMS-en en VKI voor automatische signalering van niet-slachtwaardige dieren
- koppeling van procesautomatisering aan eI&R
- registreren en terugkoppeling van slachtlijnbevindingen naar schapenhouders

Benutten van informatie

Het slim en efficiënt benutten van informatie, bij en door de schapenhouder maar ook door de keten heen, is een belangrijk onderdeel in het proces "van goede naam naar beter". Reeds bestaande datastromen kunnen beter gekoppeld worden, zodat de schapenhouder de kwaliteit van zijn product en van zijn management verder kan verbeteren en transparantie kan bieden aan markt en consument. Dit biedt ook kansen voor het beter monitoren van dierenwelzijn, verbeteren van diergezondheid en om het medicijngebruik binnen de sector te optimaliseren.

Ketensturing op slachtkwaliteit is volgens de meeste stakeholders nodig om te kunnen professionaliseren (foto: Slachterij Gebr. Gijzels)

"De belangrijkste stap die moet worden gezet is dat de schapenhouderij moet laten zien hoe de schapenhouderij echt is. Er mag niets geheim zijn. De sector moet er voor zorgen dat de consument niet in mythes gaat / blijft geloven. Wees echt transparant: actief communiceren. Zolang de schapenhouderij onbekend is, is de schapenhouderij kwetsbaar."

Simone Hertzberger,
Senior Director Product Integrity Topics AHOLD

Elektronische I&R benutten biedt nieuwe kansen!

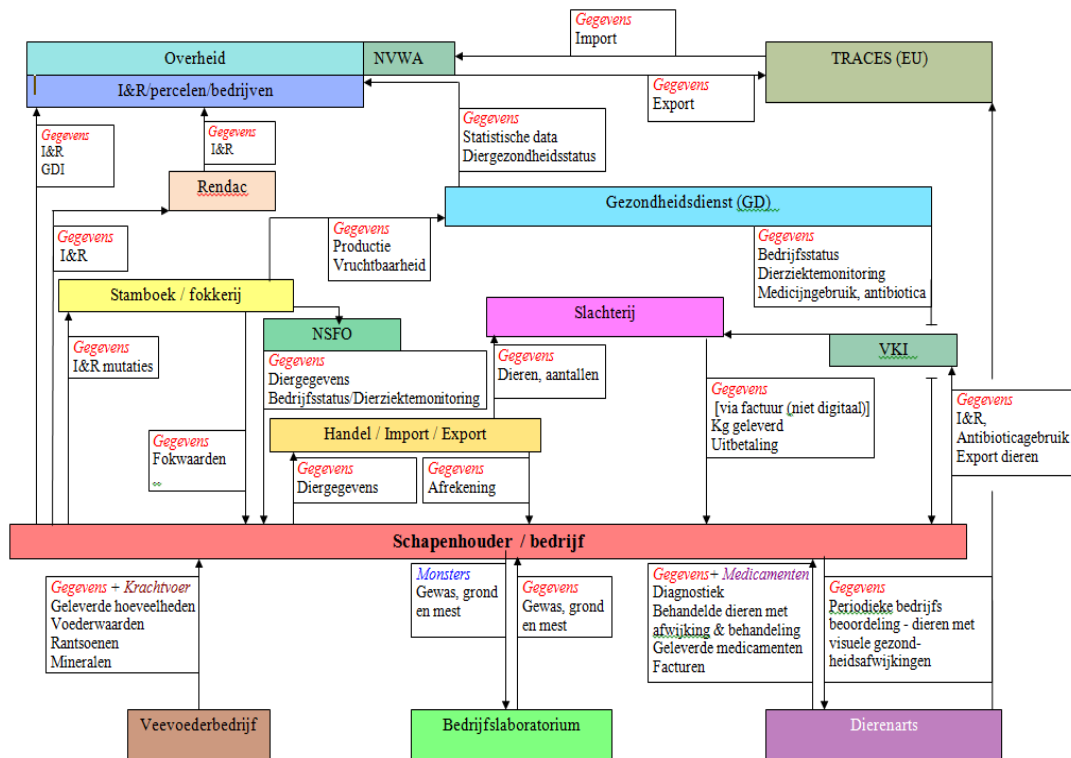
Inzet van nieuwe toepassingen gebaseerd op individuele dierherkenning zal vele voordelen hebben: betere technische en economische resultaten, gezonde schapen, beter dierenwelzijn en een beter arbeidsproces.

Alle schapen in Nederland zijn elektronisch geïdentificeerd. Dat biedt mogelijkheden om gegevens aan het dier te koppelen, waardoor ze op groeps- of zelfs op individueel niveau beter te managen zijn. Bijvoorbeeld door beter en efficiënter te kunnen voeren. Terugkoppeling van de slachtgegevens ter optimalisatie van de groei en gezondheid wordt eenvoudiger.

"Het verzamelen en analyseren van de diergegevens is nu nog vaak tijdrovend en dat moet korter om meerwaarde op te leveren"

Bestaande datasystemen

Er is gekeken welke gegevensstromen er zijn binnen de schapenhouderij, naar hun karakteristieken en naar bestaande verbindingen ertussen. In onderstaand figuur zijn deze stromen schematisch weergegeven.

Figuur 1: Schematische weergave van bestaande datastromen binnen de Nederlandse schapensector.

Toekomstbeeld

Uit het onderzoek leiden we het volgende toekomstbeeld van de professionele schapenhouderij over 10 jaar af:

- ❑ De diversiteit in de sector blijft bestaan, met een lichte tendens naar minder schapenhouders, schaalvergroting en binnen afmesten.
- ❑ De sector heeft een basaal kwaliteitssysteem geïmplementeerd waarmee garanties voor voedselveiligheid, diergezondheid en dierenwelzijn worden gegeven.
- ❑ Elektronische identificatie wordt optimaal ingezet voor het volgen en sturen van het schaap. De automatisering heeft een duidelijke plek en toegevoegde waarde.
- ❑ De keten stuurt op kwaliteit.
- ❑ eI&R en VKI zijn digitaal gekoppeld.
- ❑ Traces en eI&R zijn digitaal gekoppeld.

- ❑ Nederlandse slachterijen koppelen slachtgegevens (geslachtgewicht, vet- en spierdikte, orgaanafwijkingen) terug naar de schapenhouder.
- ❑ Marktgerichte ondernemers gebruiken specifieke informatie ter ondersteuning van gericht management op kwaliteit, diergezondheid en productierendement.
- ❑ Er is een start gemaakt met monitoring op sector niveau.

Routekaart

Stap 1 Op orde brengen van basale zaken en voorlopers stimuleren.

- I&R op orde
- Opzetten van een open en geïntegreerde informatiehuishouding van de sector
- Ketenpartijen, erfbetreders en schapenhouders stimuleren om gezamenlijk initiatief te nemen in innovatie van informatiemanagement, verbinding van gegevensstromen en terugkoppeling van gegevens. Dergelijke voorlopergroepen kunnen een belangrijke spin-off hebben naar een bredere groep schapenhouders (demonstratie van meerwaarde).

Stap 2 Verdergaande digitalisering en logische koppelingen tussen datastromen.

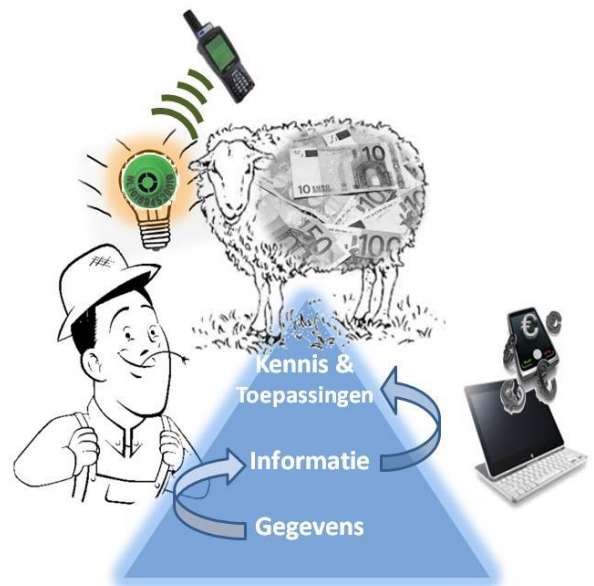
- Volledig digitaliseren van het VKI-systeem
- Automatische koppeling van eI&R en VKI
- Digitale koppeling van eI&R en Traces
- Registratie van slachtkwaliteit en orgaan- en karkasafwijkingen door slachthuizen en terugkoppeling via een digitaal portaal
- Ontwikkeling van elektronisch dierpaspoort met relevante keteninformatie dierniveau verdient stimulans.

Stap 3 Stimuleren van nieuwe innovaties en benutten van de marktwerking.

- Bewaking van uitwisselbaarheid van informatie
- Uniformering van kengetallen
- Garanderen van de ontsluiting van de meest relevante gegevens
- Bewaking van de privacy van gegevens van de individuele ondernemer
- Verdere, continue stimulering van het gebruik van managementinformatie en van sturing op basis van informatie.

Individuele dierherkenning: gebruik de unieke mogelijkheden!
Veluwe heideschape met zwartkop. Foto: Rudolf van Bottenburg

Wenkend perspectief: door slim en effectief gegevens – en informatiegebruik wordt de schapensector verder geprofessionaliseerd met als uitgangspunt een economisch perspectief en met behoud van goede naam! Via het pad gegevens wordt door slimme koppelingen (zie ook figuur 1) informatie en kennis ontwikkeld die voor de schapenhouder en andere ketenpartijen van direct belang zijn bij de verdere professionalisering van de sector

Niet vanzelf, initiatiefnemers gezocht

Techniek schrijdt voort, maar niet vanzelf komt het tot beter gebruik van informatie, of het ontstaan van slimme hulpmiddelen of het toepassen ervan.

Innovatie komt van voorlopers. Het project zoekt partijen die geloven in deze toekomst en zelf actief daaraan willen meewerken.

In 2014 gaan we op zoek naar een groep pioniers: enthousiaste schapenhouders, een slachterij, een voedselindustrie, een automatiseringsbedrijf die onder begeleiding van het projectteam ervaringen willen opdoen met (terug-) koppeling en analytisch gebruik van gegevens. Deze professionaliseringslag zal ook een wenkend perspectief voor de rest van de sector opleveren

Meer weten?

henri.holster@wur.nl of +31 320 293372.

Tot slot

Deze brochure is tot stand gekomen met financiering van het ministerie van Economische Zaken en het Productschap voor Vee en Vlees in het kader van de publiek-private samenwerking op het gebied van kleine herkauwers binnen toepsector Agri&Food (PPS KH). Het vormt de populaire samenvatting van een verkennend onderzoek naar kansen voor verbinden en analyseren van datastromen in de schapenhouderij. Zie <http://edepot.wur.nl/304291>. De auteurs danken Berdien van Everdingen van ZLTO voor haar waardevolle adviezen bij het tot stand komen van de rapportage en de brochure.